

Розділ 1

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ, ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

А. С. Бакреу

студ. I курсу

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к. ю. н., доц. О. Д. Гринь

ПОРУШЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ТОТАЛІТАРНІЙ ДЕРЖАВІ

У демократичному суспільстві права і свободи людей займають найвищу ланку, чого не можна сказати про суспільство, в якому панує тоталітаризм. Як показує історія, в тоталітарних країнах більшість прав і свобод людини порушуються.

Для прикладу слід привести СРСР, а саме правління Сталіна, коли тоталітарний режим досягнув свого апогею. Період його правління характеризується жорсткою ідеологією та суворими злочинами проти людяності. Найжорстокішим порушенням прав і свобод людини був Голодомор 1932–1933 років. Таким чином, держава намагалася вкласти в ціль першої п'ятирічки та остаточно знищити будь-який супротив українського народу. Згідно з Законом України «Про Голодомор 1932–1933 років України» Голодомор визнано як геноцид українського народу [1, ст. 1]. Дискусії стосовно кількості жертв тривають й досі, адже радянська влада довго прагнула приховати справжню цифру загиблих. За останніми підрахунками судових експертиз відомо про 10,5 мільйонів смертей [2].

Ще одним прикладом порушення прав і свобод людини є Великий терор 1937–1938 років, який супроводжувався жорстокими репресіями. Його метою було знищити усіх незгодних та потенційних опонентів Сталіна. Такі дії призвели

до придушення будь-якої опозиції та поглиблення страху населення, закріпивши культ особи. Помилка Великого терору полягала в тому, що репресіям підлягала велика кількість компетентних спеціалістів, наприклад, офіцерів, які б стали у нагоді під час Другої світової війни.

Щоб стабільно підтримувати тоталітарний режим, комуністи втручалися в особисте життя населення для контролю їхньої свідомості. Наприклад, громадянам СРСР заборонялося покидати територію Радянського Союзу та одружуватися з іноземцями. Для того, щоб запобігти демографічній кризі, влада спонукала людей створювати родину і народжувати дітей, а неодружені страждали від осуду влади та суспільства.

Також народ зазнавав дискримінації з боку держави. Відомо, що більшовики спиралися на середній клас населення, тобто на пролетаріат. Радянська влада активно пропагувала ідеї робітничого класу та ідею, що лише пролетаріат здатний побудувати комунізм. Усі інші верстви суспільства піддавалися критиці з боку влади, особливо це стосувалося інтелігенції та буржуазії. На думку комуністів, буржуазія призводить до соціальної нерівності та знищення робітничого класу. Насправді ж, держава їх побоювалася, адже вони були прихильниками капіталізму та могли організувати опозиційні рухи, загрожуючи стабільності СРСР.

Крім того, комуністи притримувалися атеїзму, тому церква заборонялася. Пояснювалося це тим, що релігія заважає зрозуміти сутність світу та є «опіумом для народу». У відповідності до реального стану речей, радянська влада розуміла, що церква мала авторитет серед народу, а це підривало контроль над суспільством.

До непокірних груп суспільства широко застосовувалися примусові депортації. Переселивши дисидентів від дому та сім'ї, а головне від підтримки населення, вони були змушені припинити чинити опір.

Якщо говорити про формальний характер прав і свобод людини, то слід привести положення з Конституції УРСР 1937 року. Згідно з розділом II ст. 13 Конституції УРСР Україна добровільно об'єдналася з Радянським Союзом, але фактично

це було окупацією [3, ст. 13]. Про це свідчать події революції та радянсько-українські війни, що відображали супротив більшовицькій владі. Відповідно до розділу X ст. 122 Конституції Української РСР держава забезпечує рівноправність усім громадянам УРСР, незалежно від її національності або раси [3, ст. 122]. Проте, на практиці радянська держава навпаки пригнічувала українців та національності інших республік. Згідно з розділом X ст. 124 Конституції УРСР 1937 року громадяни мають право на свободу слова, свободу друку, свободу зборів та мітингів, свободу вуличних походів і демонстрацій [3, ст. 124]. Але, насправді була розповсюджена жорстка цензура, усі наукові та художні твори повинні прославляти радянську владу та комунізм, а мітинги, які були спрямовані на осуд Комуністичної партії, жорстоко каралися. Спираючись на ці факти, варто зауважити, що в Конституції СРСР все ж таки містяться положення про права і свободи людини, але дійсність не відповідала закріпленим принципам.

Навіть зараз послідовниця Радянського Союзу, Російська Федерація, так само порушує права і свободи людини, зокрема веде брудну війну, здійснює геноцид та спеціально тероризує мирне населення, скоює жорстокі злочини проти людяності, проводить фальсифіковані вибори, тим самим нехтуючи вибором власних громадян. Наразі в Росії панує авторитарний режим, що невдовзі може перетворитися на тоталітаризм. Його можна запобігти лише у тому разі, якщо громадяни чинитимуть опір владі, шляхом масових колективних мітингів та протестів.

Шляхом порушення прав і свобод людини тоталітарні держави мають змогу підтримувати свій режим. Однією з причин розпаду Радянського Союзу, було падіння авторитету комуністичної ідеології, що призвело до радикалізації національних рухів республік, кожен з яких прагнув відділитися від СРСР і створити власну незалежну демократичну державу.

Як показує історія, такий режим не може існувати вічно, тому що невдоволення людей спричиняє протести та революції, які призводять до повалення диктатури.

Список використаної літератури

1. Про Голодомор 1932–1933 років в Україні : Закон України від 28.11.2006 р. № 376-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 50. Ст. 504. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-16> (дата звернення: 18.04.2024).
2. Міжнародний форум: «Масові штучні голоди: пам'ятаємо, вшановуємо» 7 верес. 2021 р., Київ URL: <https://holodomormuseum.org.ua/news-museji/mizhnarodnyj-forum-masovi-shtuchni-holody-pam-iataiemo-vshanovuiemo-2/> (дата звернення: 18.04.2024).
3. Конституція (Основний закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки: від 30.01.1937 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/001_001/ed19370130#Text (дата звернення: 18.04.2024).